Rapport FKMs tjänsteenkät hösten 2019

Enkätundersökningen genomfördes hösten 2019 och syftade till att inventera antalet aktiva läkare inom klinisk mikrobiologi och på så sätt uppskatta det kommande behovet av specialister. Uppgifter från Socialstyrelsen i januari 2020 användes också för att kunna jämföra antalet specialister då med uppgifter från januari 2012.

Det finns 23 huvudmän för mikrobiologiska laboratorier i Sverige. Majoriteten är Regioner men det finns också två privata aktörer och Folkhälsomyndigheten. Alla 22 huvudmän som fick enkäten besvarade den, medan ett labb som inte har några läkare anställda (Visby) inte fick enkäten. Av labben var sju universitetssjukhuslaboratorier och två var privata labb: Unilabs som har tre labb i Skövde, Eskilstuna och Stockholm samt SYNLAB Medilab i Täby.

I enkäten frågade vi hur många specialister det finns inom enbart bakteriologi och enbart virologi samt antalet dubbelspecialister. Vissa labb kan ha missuppfattat frågorna och dubbelrapporterat dubbelspecialister. Summan av antalet specialister och ST-läkare blir nämligen 181 medan summan av antalet manliga och kvinnliga läkare blir 171. En fråga om icke-binära läkare saknades men vi har valt att använda siffran 171 läkare och 117 specialister. (Tabell 1 och 2)

ST-läkarna var 54 stycken och andelen ST-läkare 32 % av det totala antalet läkare (Tabell 3). Kvinnorna var något fler 100/171 (58 %). Ett fåtal specialister hade utländsk specialistexamen 11/171 (6 %). Glädjande nog var sjukskrivningar ovanligt, endast 3 personer var helt eller delvis sjukskrivna. Senaste inventeringarna av ST-läkare gjordes 2017 då det fanns 53 ST-läkare och 2012 då det fanns 43 stycken. Antalet ST-läkare idag, 54, ligger alltså stabilt sedan 2017 och har ökat något sedan 2012.

Av de läkare som forskar på sin arbetstid var 45/171 (38 %) specialister och 11/54 (20 %) ST-läkare (Tabell 4). Det väcker frågor om återväxten i den kliniskt mikrobiologiska forskningen och möjligheten för ST-läkare att få möjlighet till forskning inom arbetstid. Vi har i detta sammanhang inga äldre uppgifter att jämföra med och kan inte svara på om ST-läkare hade större möjlighet till forskningstjänster förr.

Av de som slutat sin anställning under 2019 har 4/18 bytt specialitet och 1/18 börjat arbeta på smittskydd eller vårdhygien. Det är möjligt att pensionsavgångar dubbelrapporterats bland de 7 som slutat av övrig anledning (Tabell 5). Värt att notera är att de beräknade pensionsavgångarna fram till 2024 endast är 21 stycken (ca 4 per år) och att vi redan har stora pensionsavgångar bakom oss, 108 pensioneringar (13,5 per år) sedan 2012 (Tabell 6).

Antalet specialister registrerade hos socialstyrelsen är fler än de som arbetar på labben (Tabell 7). Socialstyrelsen uppgav att det i januari 2020 fanns 206 specialister yngre än 67 år varav 90 kliniska bakteriologer, 46 kliniska virologer, 82 nya dubbelspecialister och 12 äldre dubbelspecialister som därmed räknas dubbelt både som bakteriologer och virologer. Siffrorna kan jämföras med januari 2012 då det fanns 185 specialister yngre än 65 år varav 129 kliniska bakteriologer, 53 kliniska virologer och 3 nya dubbelspecialister. Antalet nya dubbelspecialister har, i linje med att ST-utbildningen nu är inriktad på utbildning av Kliniska mikrobiologer, därmed ökat sedan 2012 med i snitt 10 per år och medfört att antalet specialister med ökad kompetens i virologi har mer än fördubblats från 56 till 128. Även specialister med bakteriologisk kompetens har ökat från 132 till 172. Det totala antalet specialister i yrkesverksam ålder har ökat något från 185 till 206 stycken under perioden trots att andelen specialister över pensionsåldern ökat med 108. Att notera är att

mer än 38% av de 206 läkarna med specialistexamen inom området Klinisk mikrobiologi inte arbetar på kliniska laboratorier. Behovet av den här typen av detaljerade inventeringar är därför tydligt.

Sammanfattningsvis är återväxten god med många nya specialister och ST-läkare och vi har redan klarat av stora pensionsavgångar. Vi vet dock att våra specialister behövs också i andra verksamheter som vårdhygien, smittskydd, undervisning, myndighetsuppdrag och forskning och att vi behöver fortsätta att utbilda fler nya ST-läkare än bara för att täcka det direkta behovet på landets laboratorier.

Afamia Jabbour och Åsa Gylfe

Tabell 1. Antal läkare:

Antal ST-läkare	Antal specialister i klinisk mikrobiologi & dubbel bakt/vir)	Antal specialister i bakteriologi	Antal specialister virologi	Totalt antal specialister	Totalt antal läkare	Total antal manliga &kvinnliga
54	76	32	19	127*	181*	171

*Sannolikt dubbelrapportering av dubbelspecialister och vi justerar antalet specialister på labben till 117 (antal män och kvinnor minus antal ST-läkare)

Tabell 2. Könsfördelning:

Män	Kvinnor	Total antal män +kvinnor
71	100	171

Tabell 3. ST-läkare

- 33/54 (61 %) av ST-läkare finns på universitetslabben

Antal ST-läkare	ST färdiga 2020	Nyanställ ST 2020	ST-läk som forskar	Antal ST i början 2021
54	13	9	11	50

Tabell 4. Specialister

- 84/127 (66 %) specialister finns på universitetslabb

Totalt antal specialister	Antal specialister som forskar	Specialister med utländsk specialistexamen	Antal mikrobiologer/naturvetare
117*	45	11	46

*justerat värde

Tabell 5. Pensioner, tjänstledighet och sjukskrivning

Läkare som slutat senaste året	Hel/deltids sjukskrivning	Helt tjänstlediga	Pensionsavgångar 2019-2024
18	3	4	21

Tabell 8. Specialister över pensionsålder, uppgifter från Socialstyrelsen

År	**2020**	**2012**	
Specialitet	**Antal >67 år**	**Antal >65 år**	**Diff 2020-2012**
Klinisk bakteriologi	168	90	78
Klinisk virologi	47	30	17
Klinisk bakteriologi och virologi enligt SOSF 2008	0	0	0
Klinisk mikrobiologi enligt SOSF 2008	1	0	1
totalt	208*	100	108

* 8 personer med dubbla specialistbevis var räknades ej dubbelt

Tabell 7. Specialister i yrkesverksam ålder, uppgifter från Socialstyrelsen

År	**2020**	**2012**	
Specialitet	**Antal ≤67 år**	**Antal <65 år**	**Diff 2020-2012**
Klinisk bakteriologi	90	129	-39

Klinisk virologi	46	53	-7
Klinisk bakteriologi och virologi enligt SOSF 2008	65	3	62
Klinisk mikrobiologi enligt SOSF 2008	17	0	17
totalt	206*	185	21

* 12 personer med dubbla specialistbevis var räknades ej dubbelt